

PROF. DR. BİLSAY KURUÇ (A.Ü. S. B. F.)
“1923 – 1946 Dönemi”

Sayın Başkan teşekkür ediyorum, gerçekten bu kongre 40 yıllık dostların buluşma yeridir. Bu kongreye ayrı bir derinlik verir, ayrı bir zenginlik ve sıcaklık verir. Şimdi de 40 yıla varan bir aşinalık görüyorum salonda, bu soğuk havada içimizi ısıtıyor ve bu kongre zaten her yıl beklediğimiz kongredir. Bu başarılı toplantıdan ötürü tekrar Odanın sayın başkanını kutlamak isterim. Her yıl kabilse sonsuza kadar burada buluşmak lazım.

Kendimi tanıtmamı istemişti sayın Başkan, ben Merkez Bankası Meclis üyesiyim halen, bu kadarı yeterli herhalde değil mi? Teşekkür ederim. Yani tarımdan çok, tarım dışı işlerle meşgulüm, ama tarımsız olmaz, tarımsız hiç olmaz. Olur diye düşünürsek, çok kötü şeyler bizi bekler. Zamanı harcamamak için doğruca konuya gireyim.

Efendim, bana verilen ödev, 1923-49 dönemi tarımı hakkında konuşmak. İki parçası var bu dönemin, bana göre 20 dakikada üzerinde durulacak iki esaslı parçası var. Ama en başta şunu hatırlamak lazım: 1923 ülkenin ve zamanın özel koşullarına göre bir ulusal devlet kurma tarihiydi ve ondan sonra her şey buna göre şekillendi. Evrensel esaslarla, özel koşulların hamur edilmesi olarak gördü, ulusal devleti kuranlar bunu ve işin tarım tarafına baktığımız zaman, iki gerçekten hareket ettiler. Birincisi, nüfusun yüzde 80'i köylüydü, 13 milyonluk nüfusun yüzde 80'i köylüydü. Kurulacak rejim, cumhuriyet rejimiydi, yani o günün çağdaş rejimiydi ve bir köylüler ülkesinde kurulmak durumundaydı, yani varlık ve teknoloji bakımından geri kalmış bir ortamda kurulmak zorundaydı. Böyle bakınca, iki noktanın öne çıktığı anlaşılıyor. Yani iki nokta üzerinde toplanmak lazım.

Birincisi, (kaç kuşaktır) babası, dedesi, dedesinin dedesi harbe gitmiş insanlar, savaşa götürülmüş köylü, artık savaşa gitmeyecek. Bunun üzerine bir tarım politikası kurulabilirdi. Daha doğrusu, ülke bununla ancak varolabilirdi, tarlasını dilediği gibi ekebilmesi için bir dünya yaratmak ona.

İkincisi, bu köylüyü, çiftçi yapabilmek. Bu da, tarım politikasını özetleyen bir söz oldu galiba, Cumhuriyetin kuruluş döneminde. Köylüyü, çiftçi yapabilmenin ne demek olduğunu, Mustafa Kemal 1922'nin Martında, o günkü TBMM'yi açış konuşmasında söylüyor. “Türkiye'nin sahibi hakikisi ve efendisi, hakiki müstahsil olan köylüdür.” Hakiki müstahsil olan köylü, yani çiftçi.

Bu sanıyorum, tarımda politikanın ana çizgisidir. Bu hakiki müstahsil olan köylüyü, politikaların merkezine koymak. Koyabilmek. Rejimin geleceği ancak bununla olabilirdi. Bu ne kadar oldu? İşte 23-45'te noktalanmış -buna tarımda 45 diyelim- biraz bugünlerin niçin oradan başladığını bize anlatabilir. İşin merkezine hakiki müstahsil olan köylüyü yerleştirmek için, önce o hakiki köylüyü, yani çiftçiyi ortaya çıkarabilmek lazım. Bunun bir ayağı, tarım politikalarıdır ve Cumhuriyet rejimi anlaşıldığına göre, izlediğimiz kadarıyla, tarımda 1920'lerin sonlarından başlamak üzere, örgütlenme çabasına başlamıştır. Ama her yönden örgütlenme ve bu bence bir muhasebesini yaptığımız zaman çok başarılı bir politikadır. Tarımda çok başarılı bir çizgidir. Bunun önemli noktası, öyle sanıyorum ki, sadece ekilebilir alanların daha çok ekime açılabilmesi için teşvikleri vermektense ibaret değil, ama önemli noktası,

eğitim ve araştırmayı işin merkezine koymaktır. Örgütlenme, kurumsallaşma onun için önemli. Onun için 1920'lerin sonlarında başlayan çizgi, tarımda adeta birbirini etkileyen dalgalarla, eğitim ve araştırmanın nasıl işin merkezine konduğunu ve bunun ıslah çalışmaları diyebileceğimiz çalışmalarla nasıl birleştiğini gösteriyor.

İlk dönemde anlaşıldığına göre, ziraat eğitiminde yüksek öğretimin öncelik kazanması, daha sonra 1940'larda, 40'ların başlangıcında, orta düzeyde eğitimin hızlanması. Savaş yılları başta olmak üzere bunun hızlanması. Bu politikanın merkezinde Yüksek Ziraat Enstitüsü var, daha sonra 1948'de Orman Fakóltesi hariç diğerleri Ankara Üniversitesine katılacak.

Islah alışmalarıysa, -sizlerin benden çok daha iyi bildiğiniz bir Şey- mevcudun ıslahı, yeni bitki türleri, yetiştirme teknikleri, üretme çiftliklerinde tohumların yetiştirilmesi ve çiftçiye dağıtılması, hububattan başlamak üzere Ziraat Vekaletinin, Őeker fabrikalarının, TEKEL'in kurumsal bir Şekilde yürüttükleri çalışmalardır ve burada da önemli noktayı, sanıyorum Zirai Kombinalar İdaresi oluşturuyor. 1937'de kurulduktan sonra Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumuyla birleşerek, 1950'nin Martında Devlet Üretme iftlikleri Genel Müdürlüğü adını alacak ve kurumsallaşmanın adeta son noktası olacak.

Tarım politikaları, bu Şekilde hububat, pamuk, tütün, Őeker pancarı ve daha birçok Şey, akla gelen, gelmeyen, yani kauçuktan soyaya kadar çeşitli münavebeleri kapsamak üzere geniş bir yelpazeye yayılacak.

İktisatçı gözüyle buna baktığımız zaman, tarımda ithal ikamesi denen Őeyin başarıyla yapıldığını göreceğiz. Ama ithal ikamesi dediğimiz Őeyin de, en kritik halkasının eğitim ve araştırmanın kritik rolünde olduğunu göreceğiz. Bu olmadan bize özgü bir Şekilde yapılmadan da, tarımda politikanın başarılı olamayacağını göreceğiz.

Keza önemli bir boyut da makineleşmedir. 1920'lerde 500 traktörlük bir Türkiye var karşımızda, 29'da 2000 traktöre çıkmış bir Türkiye var, ama sonra dünyada düşen tarım fiyatları ve diğer nedenlerle bu traktör sayısı azalacak. 1945'de, 1000 traktörlük bir Türkiye'ye geleceğiz. Bu traktör sayısı ondan sonra artarak 1950'de 16 bin traktör, ama 1955'de 40 bin traktöre varacak.

Zirai mücadele, makineleşmenin parçası olarak işin vazgeçilmez bir halkası ve burada da, bütün bu politikalarda da 1943'de kurulan Türkiye Zirai Donatım Kurumunu görüyoruz. Yani bir kurumsallaşma meselesini, ulusal devletin kuruluşunda sadece tarım için değil, ama bütün nüfusun varlığı için niçin hayati gördüğünü Cumhuriyet rejiminin anlayabiliyoruz.

Bu yapılabilen kısımdır. Yapılabilen kısımdır ve bu yapılabilen kısım, bunu değerli arkadaşımız Tefvik avdar anlatacak, nasıl tarımın bir patlama noktasına gelmesi için, yani olumlu anlamda üretimin patlatılması anlamında nasıl koşulların hazırlandığını ve 1950'lerin ortamına adeta armağan edildiğini size sanıyorum Tefvik avdar arkadaşımız anlatacak.

Bu yapılabilen kısımdır. Ama bu işin iki boyutundan biridir. İşin yapılamayan kısmı, yani ancak yapılamayan kısmıyla birleştiği takdirde nelerin yapılabilecek

olduğunu ise ancak gözümüzde canlandırabiliriz. Yapılamayan kısmı, köy ve toprak sorunudur.

Köy ve toprak sorunu, Cumhuriyet rejimi için tarım politikasının vazgeçilmez ayağı; siyasi olarak da Cumhuriyet rejimini köye götürebilmek için, dolayısıyla tarımla siyaseti bir yeni ulusal devlet olarak birleştirebilmek için de en önemli ayaktır.

Ben bu konuşmamda yapılamayan şey üzerinde duracağım. Çünkü bu yapılamayan şey, hakiki müstahsil olan köylüyü ortaya çıkaracak olan şeydi. Tarım politikalarıyla hakiki müstahsil olan köylünün ortaya çıkmış olduğunu iddia etmemiz sanıyorum ki zordur. Ama yapılamayan şey hakiki müstahsil olan köylüyü, yani Cumhuriyetin aradığı çiftçi tipini ortaya çıkaracaktı.

Bunu köy sorunundan ayırmak mümkün değil ve köy sorununun Cumhuriyet rejimi için niçin, ne kadar önemli olduğunu 1936'da Falih Rıfkı Atay'ın şu sözlerinden anlayabiliriz: "Köyde kılavuz eksiktir. İçine girilmeyen köy yerinde oynamaz. Bütün değişiklikleri, yeni şartları, kerpicinin içinden seyrederek durur. Köyün katı görenek ve güvensizlik kabuğunu kırarak, onun harimi içinde yer almamız lazımdır. Ankara etrafındaki köyleri dolaşınız. Büyük merkez hiçbirine örnek olmamıştır ve olamaz."

Bu sorunun çok derinde ve önemli olduğunu, Cumhuriyeti kuranların başından beri algıladıklarını gösteriyor. Aksi takdirde, zaten hakiki müstahsil olan köylüyü arıyoruz demezdi.

Ve Falih Rıfkı'nın sözünden de esinlenerek diyebiliriz ki, tarımın işinin merkezine hakiki müstahsil olan köylüyü yerleştirmenin, toprak davasından geçtiğini Cumhuriyet rejimi çok iyi biliyordu.

Peki ne yaptı? Başından beri toprak davası aklından çıkmadı. Bu, 1925'in Bütçe Kanunuyla başladı, biraz Hazine arazisi dağıtıldı, ama işin bununla çözülmeyeceğini Cumhuriyet rejimi sanıyorum çok iyi biliyordu. Peki nereden başladı, 1945'e birdenbire mi geldik? 1945'in Çiftçiyi Topraklandırma ve Çiftçi Ocakları Kurulması Yasasına? Hayır. Çok ilginç bir noktadan hareket etti. Ben onu özetlemeye çalışayım.

Başlangıç noktası -bambaşka bir şeydir kanımca- 19 Haziran 1927 tarih ve 1097 sayılı kanundur. Bu kanun, Bazı Şahsın, Şark Menasıkından, Garp Vilayetlerine Nakillerine Dair Kanundur. Şeyh Sait İsyanından sonra çıkarılan bir kanundur. Bu kanun ne ilgisi var diyeceksiniz? İşte ilk tohum burada, toprak davasına yürümenin ilk tohumu burada. Bunun dokuzuncu maddesi, bu şahsın arazilerinin Hazineye nasıl intikal edeceğini ve bunun kıymet takdirinin nasıl yapılacağını söylüyor. Hikaye buradan başlar ve bundan sonra toprak davasına ve toprak politikasına giriş kapısı olan bence 1097 sayılı kanundan sonra birden bire nedense 2 Haziran 1929 tarih ve 1505 sayılı kanunu görürüz. Dört maddelik bir kanundur. Bunun başlığı da şu: Şark Menakısı Dahilinde –yani Şark bölgesinde- Muhtaç Zürraa Tevzih Edilecek Araziye Dair Kanun. Yani Yoksul Çiftçiye Dağıtılacak Araziye Dair Kanun. Bu ilk defa yeni bir kategori getiriyor karşımıza. Muhtaç, zürra. Daha önce yok. Yoksul köylü, yani topraktan yoksun olan, toprağı yetmeyen köylü. Çiftçi olamayan köylü.

Ve bu dört maddelik kanunun, dördüncü maddesi ilginçtir, buradan şunu anlıyoruz: 1927 kanunundan sonra, Garbe nakledilen şahsın bazısı geri dönmüş,

Hazineye intikal eden toprakları onların muhtaç zürraa dağıtılmış, fakat bunlar döndükten sonra bunu, bu muhtaç zürranın elinden almak istemişler ve almışlar. Bunun üzerine İçişleri Bakanlığı bu kanunu hazırlamış. Bu çiftçiler ve aşiret efradı göçebeler, bu aldıkları, ondan sonra kendi ellerinden eski toprak sahipleri tarafından alınan toprakları işletmek istemişler ve Hükümet işe el koymak zorunda kalmış. Fakat 1505 sayılı kanun, yani 1929 kanunu dördüncü maddesinde diyor ki; “İş bu kanun, Birinci Umumi Müfettişlik Mintikası dahilinde, -yani Doğuda- ve lüzumu icra vekilleri heyetince tasdik edilen yerlerde tatbik olunur.” Yani bütün ülkede uygulanabilir diyor. Eğer Hükümet gerekli görürse, bütün ülkede uygulanabilir diyor ve uyguluyor.

Şunu görüyoruz ki, 1929’dan sonra hem Doğuda, hem de Muğla ve Konya’da bazı büyük çiftlikler kamulaştırılmış ve köylülere dağıtılmıştır, yani orta Anadolu’da da uygulanmıştır. Bunun üzerine toprak sahipleri Şurayı Devlete, yani Danıştay’a gitmişlerdir. Ve demişler ki, o kanun sadece Şarkta geçer, bütün ülkede uygulanmaz, aman zinhar, demişler. Bunun üzerine de Hükümet ve Danıştay iptal etmiş kanunu. Tek parti devrindeyiz ve Danıştay Hükümetin toprak dağıtabileceği yolundaki kararını iptal ediyor. Onun üzerine Hükümet bir başvekalet tezkeresi hazırlıyor. 5 Kanuni Evvel 1933, yani 5 Aralık 1933. Ve Hükümetin üslubu keskinleşiyor, sertleşiyor. “Şarkta geniş çiftlikler ve bu çiftliklerde serf gibi yaşayan topraksız, fakat toprağa bağlı birçok insanlar vardır. Ancak aynı vaziyette çiftliklere ve insanlara Anadolu’nun diğer birçok yerlerinde de tesadüf olunmaktadır. Şarkta bu topraksız ve fakat toprağa bağlı insanları, bu bağdan kurtarıp toprağa sahip kılmak ne kadar lazımsa, Garpta da aynı vasıftaki bu insanları, aynı surette kurtarmak, aynı derecede, belki daha şiddetle lazım ve zaruridir” diye başlıyor. Ve sonunda diyor ki; “Devlet Şurası –yani Danıştay- bu içtihadı ile –iptal kararıyla- bu kanunun tatbik sahasında asli maksadından uzaklaştırmaya başlamıştır.” Yani Danıştay meseleyi anlamamış. Bizim meselemiz toprağı dağıtmaktır diyor.

Böylece 1933’te şunu görüyoruz: Feodaliteden bahsediliyor, arazilerin boş olduğundan bahsediliyor, Danıştay’ın Toprak Kanununun, Muhtaç Zürraa başlığı altındaki Toprak Kanununun maksadını anlamadığından bahsediliyor. Bunu Şükrü Kaya, o günün İçişleri Bakanı, Mecliste keskin bir biçimde ifade eder. 1934’ün Haziranı. “Şark halkını topraklandırmak esasında düşünülürken, Garp halkını topraklandırmamak hatıra gelmezdi. Bugün memleketin beş milyon nüfusu, başkalarının toprağında çalışmaktadır. Bu suretle toprakla uğraşanlar ancak kara ekmek yiyebilecek haldedirler. Türk köylüsü, Türk’ün efendisidir demek, adeta bir süsten ibaret kalıyor.” diye başlayan ve “Eğer bu köylüyü toprak sahibi yapmayacak olursak, bu sanayi fabrikalarını kim için, hangi pazarlar için kuruyorsunuz. Bizim yaşamamız, 13 milyondan ibaret olan köylü tabakasını zengin etmekle ve behemehal kuvvetli yapmakla kabildir” diyor.

Ve daha sonraki bir konuşmasında da veyahut konuşmasının ilerleyen bölümünde de, Mecliste kendisine karşı çıkan büyük toprak sahibi mebuslara karşı, “Bu Meclis hususi istimlak kanunları yapacaktır, -özel kamulaştırma kanunları yapacaktır- ve bu Toprak Kanununu çıkaracaktır” der. Ancak bunun bir anayasal meseleye gelip dayandığı görülür, anayasada bunun güvencesi alınmadan bu işin yapılamayacağı anlaşılır ve 1937’nin Şubat ayına gelinir.

Yalnız 1937’nin Şubat ayına Toprak Kanununun niçin gerekli olduğunu belirtmem gerek. İsmet Paşa, o günün Başbakanı, 29 Kanunuevvel, yani 29 Aralık

1936, Cumhuriyet Halk Partisi kamutayında şöyle diyor: “1937’den itibaren, yani tarım için toprak meselesinin niçin zorunlu olduğunu, 1937’den itibaren ziraatimizi ve çiftçilerimizi kalkındırmak için mühim paralar tahsis edeceğiz. Planlı ve iştirakli bir çalışma devresine girmek lazımdır. Plan; düşündüğümüz ilk plan, 1000 zirai kombina üzerine tesis olunacak ve dört senelik bir tecrübeye göre temin ve teksir olunacaktır. Dört yıllık bir plandan bahsediyor ve 1000 zirai kombina. Bu yeni kurulan sistemin remzi –simgesi- yeni usul ve yeni alet olacaktır.” Yani modernizasyon. Ve arkadan daha sonra 1945’deki Toprak Kanununun temel ilkesi olacak ve ilginç bir şekilde 1970’lere de kalacak olan temel ilkeyi, sloganı söylüyor. “Bir toprak, en çok mahsulünü en çok bir vaziyette verir. Bu da, o toprağın işleyeninin malı olmasıdır.” Yani toprak işleyeninin diyor.

Bu konuşmanın üzerine hesabı yapan Falih Rıfkı’ya göre, 6 milyon nüfus üzerinden 2.5 milyona yakın mülkiyet kurmak demektir, bu konuşmanın hedefi budur. Ve bu tarihten demek ki bir buçuk ay geçmeden Meclise verilen anayasa değişikliği Malatya Mebusu İsmet İnönü’nün 153 arkadaşının Teşkilatı Esasiye Kanununun yani anayasanın çeşitli maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi, bizi ilgilendiren 74. maddedir: Çiftçiyi toprak sahibi yapmak için devletin ve eşhasın tasarrufu altındaki araziye ve ormanları idare etmek üzere, özel istimlak kanunları yapmaya elveren anayasa değişikliği. Anayasaya özel istimlak kanunları yapma maddesi girmektedir.

Bu bizi son adıma getirecek. Son adım bağımsız çiftçi modelini kurabilme adımdır. Ve bunun da adı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunudur. Daha doğrusu tam adı Çiftçiyi Toprak Dağıtılması ve Çiftçi Ocakları Kurulması Hakkında Kanun Tasarısı.

1945’in 17 Ocak’ında, savaşın artık bitmeye yaklaştığını bilelim. Savaş Avrupa’da Mayıs başında bitecektir. Mayısın sanıyorum 3’ü veya 5’inde ordular Berlin’e girecektir, ama gitgide ilerlemektedirler, yani savaşın sonu belli olmuştur. Yani Türkiye’nin savaştan önce 150 bin kişi olan, ama savaşta aşağı yukarı 1.5 milyona çıkan ordusu, yani hakiki müstahsilleri topraktan alıp orduya vererek, üreticileri asker yaparak kurulan ordusu da artık terhis edilmeye yakındır. Onun için 17 Ocak tarihinde 1945’de bu tasarı Meclise verilir. Bu bağımsız çiftçi modelini getiriyor.

Bunun için bir geçici komisyon kurulur. Meclisteki sekiz komisyondan dörder üyenin oluşturduğu 32 kişilik bir komisyon. Ancak geçici komisyon bu tasarımı değiştirmeye başlayacaktır. Hükümet tasarısını, geçici komisyon değiştirecektir. Komisyon başkanı Rahmi Köken eski bir İktisat Vekili. Komisyon Sözcüsü ise Adnan Menderes’tir, o günün CHP milletvekili. Hükümet tasarısı, uzun ve iyi hazırlanmış bir tasarıdır ve gerekçesinde toprağı işleyenlerin ona sahip olması, sahip olanların toprağı işlemesi ana ilkedir denilmektedir. Büyük arazi mülkiyetini elinde bulunduranların çoğu yaşayışlarını toprağı bağlamadıkları halde; geçinmelerini toprağı bağlamış olanların hepsinin elinde toprak bulunmamakta veya arazileri kafi gelmemektedir. Esas sorun budur, diyor. Ayrıca, tarımdaki işletme şekilleri arasında ortakçılığın hakim olduğunu ve ortakçılıkla işletme zararlıdır diyerek, bunun bir tarım politikasının esas yapısını oluşturamayacağını söylüyor. Kanun, topraksız olanlara veya yetmeyenlere yetecek ölçüde toprak verilmesini amaçlıyor. Bununla geçimini çiftçiliğe bağlayanların ve bağlayacak olanların toprak sahibi olmalarını, sonra da bu toprakları üzerinde işletme kurarak kökleşmelerini, yurttan müstakil çiftçi ailelerinin

çoğalmasını gözetmektedir, dedikten sonra, arazi mülkiyetinin dört tip olduğunu Türkiye’de, ayrıntılı bir şekilde anlatıyor.

Birincisi, küçük arazi mülkiyetidir ki, bu çiftçilik için asli mülkiyet değildir. Bu bir tarım politikasının esası olamaz diyor. İkincisi, büyük arazi mülkleri, büyük arazi devletin elinde bulunacaktır diyor. Böylece memlekette hususi yerlerde büyük mülklerin iktisadi ve içtimai eziciliği önlenmiş olacaktır diyor. Üçüncüsü, köylü mülkleri asıl olacaktır. Ve köylü mülklerinin asıl olması, yani dağıtacak toprağa sahip olacaklar, çiftçi ocağı şeklinde örgütleneceklerdir. Çiftçi ocağı, demek ki bağımsız çiftçi modeline, yani Mustafa Kemal’in özlemi olan hakiki müstahsil olan köylüyü toprağın ve tarımın hakiki efendisi yapacak olan şeydir. Orta mülkler mahdut kalacaktır. Yani şahısların elindeki mülkler, orta mülkler dediklerimizdir. Bunlar mahdut kalacaktır diyor.

Burada önemli nokta sanıyorum köylü mülkleri, yani çiftçi ocağı mülkleridir. Bunun kurulması, anlaşıldığına göre tarım politikasının, o güne kadar tarımda yapılmış olan, alınmış olan bütün tedbirlerin, elde edilmiş olan bütün gelişmelerin, toprak meselesiyle birleşmesi ve belki de daha önemlisi köydeki yeni insan tipiyle birleşmesini sağlayacaktır.

Şunu hatırlamalıyız ki; bu noktaya adeta bir satranç oyunu gibi gelmiştir. 1930’ların çok üzerinde durulan köy davası için 1940’ın başında çıkarılan Köy Enstitüleri adeta yeni bir zemin olarak düşünülmüş, yeni bir köylü tipi, Cumhuriyetin aradığı köylü tipini getirmek üzere düşünülmüş ve ancak bu köylü tipinin zaman içinde gelişmesiyle ve bunun toprak dağıtımıyla birleşmesiyle, yani hakiki müstahsil olan köylüyle adeta bir kerpeten gibi birleşmesiyle, bu meselenin halledilebileceği düşünülmüştür. Ama bu olmadı.

Toprak davası orada kaldı, yasa, içinden çiftçi ocakları çıkarıldıktan sonra ve Mecliste uzun tartışmalar ve siyasi kutuplaşmaya da yolaçtıktan sonra yasa çıkarıldı, fakat ondan sonraki yıllarda çok sınırlı ölçüde Hazine arazisi dağıtabildi. Burada, hususi ellerdeki büyük mülklerin iktisadi ve içtimai eziciliğinin önlenmesi hedefine erişilemedi. Erişilemeyince, hakiki müstahsil olan köylü bir zemin üzerine oturamadı. 1945’de noktalan hedefine erişiyorken, hedefini elinden kaçırmış olan bu gelişmeden sonra tarım politikaları, o güne kadar olan birikmiş bütün nimetleriyle 1950’de yeni bir platforma tevdi edildi. Ve oradan da buraya geldik.

Başkan : Bilsay Hoca’ma çok teşekkür ediyorum. Programın sarkması nedeniyle, Bilsay Bey’in toplantılarını da sanırım önemli ölçüde aksattık. Kendisi birazdan ayrılmak durumunda, onun için Bilsay Hoca’ya yöneltilecek bir soru varsa şimdi alalım.

Soru (Alaattin HACİMÜEZZİN) : Hocam, aşar vergisinin kaldırılmasının anlattığınız döneme etkileri nasıl olmuştur ?

Bilsay KURUÇ: 1925’te Aşarın Kaldırılması Kanunu çıkmıştır ve başka kaynaklardan hem bütçenin açık vermesini göze alan genç Cumhuriyet daha yapılaşmadan köylüye çiftçi olabilmesi için bu büyük imkanı vermiştir. Böylece yüzlerce yıldır gelen usul değiştirilmiştir. Daha sonra, zor İkinci Dünya Savaşı yıllarında, 1943’te Toprak Mahsulleri Vergisini zorunlu olarak getirdiği zaman rejimin siyasi kadroları içinde

muhalefet yapan, daha sonra da muhalefete geçecek olanlar, buna aşarın geri dönmesi dediler. Ancak Toprak Mahsulleri Vergisi sayesinde Cumhuriyet açığını kapatabildi 1943 ve 44 yıllarında. Ama yine de bunun savaş sonrası koşullarında büyük bir etkisi oldu.

Aşarın kaldırılması, hoş bir zamana rastladı. Şöyle hoş: Dünyada tarım fiyatları hala yüksekti. Onun için 1930'a kadar Cumhuriyet rejiminin çiftçileri yüksek fiyatlardan yararlandılar, başta hububat olmak üzere ve tarım sektörü yılda ortalama yüzde 15 bir hızla gelişti. Bu müthiş bir tempo. 1955'den sonra tarımın yüzde 3'lük bir büyüme temposuna indiğini hesaba katarsanız ve bugün de yüzde 1'e, yüzde 1'in de altına düştüğünü düşünürseniz, 55'den bu yana hep düşüyor, 1920'lerin ikinci yarısında ve 1930'ların ikinci yarısındaki tarımda büyük büyüme temposu, o yıllarda tarım kesimini Türkiye ekonomisinin lokomotifi yaptı. Ve bu milli gelirin yüzde 50'sini üreten tarım sektörü, nüfusun yüzde 70'i, 80'i, ama milli gelirin yüzde 50'sini üretiyor. Bu tabii bambaşka bir Türkiye manzarası oluyor. Bütün yoksulluğa rağmen.

Tabii burada birçok şeyden de bahsedemedik. Kooperatifçilikten, -sayın Mülayim burada- bahsedemedik. Destekleme fiyatlarından -sayın Bakanımız burada- ondan bahsedemedik. 1932'de ilk Buğday Koruma Kanunuyla başlayan desteklemeden bahsedemedik. Toprak Mahsulleri Vergisi mecburiyetinden bahsedemedik. Bahsedemediğimiz birçok şey kalıyor. Ama sadece şunu vurgulamak istedim ki, köy ve toprak davası, Cumhuriyetçi bir model içinde düşünüldü ve bu çözüme bağlanmak istendi. Rejimin yöneticilerinin, yani isimlerini bildiğimiz ikisinin derin sezgisi sanıyorum şudur: Siyasi kadrolarına özel sanayi kesiminin insanlarını almışlardır, ama sanayi politikalarını hiçbir zaman onlara emanet etmemişlerdir. Kimlerin İktisat Vekilliği ve onların altında kimlerin kontrol mekanizması yaptığını bakarsanız, Cumhuriyet rejimi o iki kişinin iradesiyle çizdiği sanayi politikaları yapmıştır 1950'ye kadar. Siyasal kadrolarına büyük toprak sahiplerini almışlardır, ama kimlerin Tarım Bakanı olduğuna bakarsanız 1931'den sonra, hiçbir zaman büyük toprak sahiplerine ziraat politikalarını emanet etmemişlerdir.

İşte bu noktada ilginç bir şey var. Ve o nedenle zaten çatışma aslında potansiyel olarak vardır. Emin Sazak, 1934'de Şükrü Kaya'nın konuşması üzerine şunu diyor: "Öyle bir his veriyoruz ki, nihayet toprak sahibi olmak, bu memlekette ayıpmış gibi bir manzara hasıl oluyor. Yavaş yavaş büyük emval sahibi olmak, çok para sahibi olmak fena telakki edilmeye başlanırsa, bunun sonu neye varır?" Burada mesele, köyü kim kontrol edecek meselesidir. Cumhuriyet rejimi mi kontrol edecek, biz mi edeceğiz diyor. Cumhuriyet rejimi başka türlü düşündü, siyasal kadrolarda bulunanlar, siyasal istikrar için siyasal kadrolara alınan ve orada muhafaza edilenler başka türlü düşündü. Bu sanayide de böyle oldu, tarımda da böyle oldu, 1950'ye böyle geldik.

Beni, her şeyden bahsetmediğim için bağışlayınız.

Soru (Prof. Dr. Şahabettin ELÇİ) : Sayın Başkan, değerli arkadaşlar, bugüne kadar her şeyi yapmaya çalıştık, ama köylüyü hiçbirimiz anlamadık. Lütfen bunu kabul edelim. Köylünün yanında olacaktık, omuz omuza çalışacaktık, hangi üretim dalında olursa olsun, çok büyük değişimler yapacaktık. Bunu yapmak için de birçok gazetelerin yanlış telaffuz ettiği, hani bir şey yayınlanıyor, onu yayım diyorlar. Yayım işini yapmadık. Yayım ne demek? Köylüyle beraber çalışıp, onu bütün yaşamında ve aynı zamanda tarımda geliştirmek demektir. Bahsettiğimiz bütün kanunlarda, bu

yoktur. Bugün de yoktur. O köy ağaları dediğimiz insanların yanına gidilecekti, onlara tarım öğretilene, büyük çiftçi olacaktı zarar yok. Ama topraktan tam ürün alacaktı. Almadı. Yalnız buğday yedi. Sabahleyin benim arkadaşım sayın meyveci arkadaşım sayın Nurettin Kaçga Türkiye'deki meyve potansiyelinden bahsetti. Kim meyveyi geliştirdi? Ben yem ziraatinde çalışıyorum. 50 yıldır çalışıyorum. Kim Türkiye'deki yem bitkilerini bütün dünyaya yaydı? Hiç kimse. Yayım yapmadan bu işler olamazdı. Köylüyle beraber bu yayımın yapılmasında sizin fikriniz nedir? Hangi kanunu koyarsan koy, köylüyü kalkındıramıyorsan, onun kafasını açamıyorsan, afedersiniz ona tuvaleti öğretemiyorsan, hangi kanun olursa olsun bir şey yapamaz. Bir parmakla yapılacak şeyleri ülkede yapmıyoruz, ondan sonra başkalarını suçlu buluyoruz. Evvela ülkede köylüyle beraber yayımın önemli olduğuna inanıyorum. Siz ne diyorsunuz?

Bilsay KURUÇ: Efendim sizler ziraatin ustasıdır. Ben amiyane tabiriyle dışarıdan gazel okuyorum. Geçmiş o günlerde neler yapılabilirdi, niçin yapılmadı diye yargılamak istemiyorum, ama bugünden 80 yıl geriye bakışta, 70 yıl geriye bakışta, 60 yıl geriye bakışta görünen odur ki, ellerinden gelenle Türkiye'nin bir tarım politikası olsun, Türkiye dışı muhtaç olmasın, bunun için ne yapabiliriz, dünyaya muhtaç olmaktan kurtulmak için, ama bunları dünya gibi geliştirmek için neler yapabiliriz diye Alman profesörlerden başlayarak, Alman ziraatçilerden başlayarak, başkalarından başlayarak her şeye açık olmuşlar. Biz dünyaya kapanalım dememişler. Elimizden gelenin sınırlı olanaklarla hepsini yapalım demişler. Buyurduğunuz meyvecilikteki araştırma alanındaki gelişmeler, zannediyorum 1930 yıllarında, işte o günlerin sınırlı imkanlarıyla başlamıştır. Ama ne kadar yapılmıştır, daha ne kadarı yapılabilirdi. Çay 1924'te başlıyor. Rize ve Borçka'daki Çay ve Narenciye Kanunuyla, bilindiği gibi 1940 Mart'ında Çay Kanunu çıkıyor ve seçilen hedef büyüklüğüne, yani 3 bin hektara 1948'de erişiyorlar.

Dolayısıyla sizler her şeyi daha iyi biliyorsunuz. Bunu uzmanları burada tabii tartışacaktır. Fakat benim görebildiğim kadarıyla bu uçak uçsun, yani bu tarım politikaları uçsun ve güzel bir yere konsun. Neresi orası? Cumhuriyet bunu bağımsız çiftçi modeli diye düşünmüş. Bu büyük toprak sahibinin aleyhine bir şey değil. Ben böyle gördüm. Büyük toprak sahibinin verimsiz olduğu kanaatinden hareket etmiyor, ama iş o kadar büyük bir iş ki, bu bağımsız çiftçiyi oluşturmadan halletmek mümkün değil. Öyle düşünmüşler. Doğru veya eğri. Geçmiş siz bilgilerinizle yargılayabilirsiniz. Benim gördüğüm meseleyi ortaya koymaktan ibaret.

Evet, saygılar sunuyorum efendim